

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam)¹

จุน จรุงโรจน์ ณ อยุธยา²

พิศวาสอาชญากรรม คือ อาชญากรรมชนิดหนึ่ง เป็นการหลอกลวงโดยใช้ความรักเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน หรือประโยชน์ต่าง ๆ ในทางทรัพย์สิน โดยคำว่า พิศวาสอาชญากรรมนั้น แปลมาจากคำว่า Romance Scam (โรแมนซ์ สแกม) ในภาษาอังกฤษ มาจากคำสองคำรวมกัน คือคำว่า Romance ซึ่งมีความหมายว่า เรื่องราวความรัก ความโรแมนติก และคำว่า Scam (สแกม) มีความหมายว่า คือ เล่ห์อุบาย การหลอกลวง โดยหมายรวมถึงการหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบัน มักใช้กับการกระทำโดยการหลอกลวงผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ดังนั้นเมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันแล้ว คำว่า Romance Scam จึงมีความหมายว่า การหลอกให้หลงรัก หลอกให้เชื่อว่ารัก หลอกให้เชื่อใจ ให้ความหวัง หลอกให้เชื่อว่สิ่งที่เกิดขึ้นคือความรักที่แท้จริง หลอกว่าจะแต่งงาน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันตลอดไป และใช้ความรัก ความเชื่อใจหรือความหวังของเหยื่อ เพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยในต่างประเทศนั้น การกระทำดังกล่าวอาจมีชื่อเรียกอื่นอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น Love Scam, Online Dating Romance Scam, Sweethearts Scam แต่ไม่ว่าจะใช้ชื่อเรียกแบบใด ก็มีความหมายเช่นเดียวกัน³

ความผิดเกี่ยวกับ Romance Scam นั้น ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดหรือกำหนดนิยามโดยเฉพาะ โดยอาจมีการใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น การใช้คำว่าพิศวาสอาชญากรรม การหลอกลวงรัก หรือในบางครั้งพบเห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้คำว่า “แสวงรักออนไลน์” การกระทำดังกล่าวนี้เป็นอาชญากรรมชนิดหนึ่งซึ่ง จัดอยู่ในกลุ่มการฉ้อโกงหลอกลวง (Scam) โดยวิธีการหลอกลวงนั้น อาชญากร หรืออาจเรียกว่านักต้มตุ๋นจะติดต่อสร้างความสัมพันธ์ในเชิงความรักกับเหยื่อ ทำให้เหยื่อเชื่อใจว่าอาชญากรมีความรักที่แท้จริงและประสงค์จะแต่งงานหรือใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน จากนั้นอาชญากรจะใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อแสวงหาประโยชน์ เช่น อ้างเหตุต่าง ๆ ขอให้เหยื่อโอนเงินให้ เช่น อ้างเหตุจำเป็นด้านการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยเฉพาะกรณีเหยื่ออยู่ต่างประเทศ เหตุความเจ็บป่วยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อให้เหยื่อเห็นใจ การหลอกลวงอาจเกิดขึ้นครั้งเดียว หรืออาจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านความสัมพันธ์ที่ยาวนานก็ได้ อาชญากรหรือนักต้มตุ๋นนั้ มักมุ่งหลอกลวงเหยื่อโดยอาศัยจุดอ่อนในแง่ความเปราะบางทางจิตใจหรืออารมณ์ของเหยื่อ

¹ บทความเรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และรองศาสตราจารย์สุธิณี รัตนวราห

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ภาณุ ธิงกรวิวงศ์, กฎหมายความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2563). หน้า 20

ในปัจจุบันฟิสิกส์อาชญากรรม (Romance scam) ได้กลายเป็นภัยคุกคามที่มีเพิ่มขึ้นอย่างน่ากังวลทั่วโลก ในประเทศไทยเองนั้น ข้อมูลจากศูนย์บริหารรับแจ้งความออนไลน์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่เก็บสถิติตัวเลขคดีฟิสิกส์อาชญากรรม (Romance Scam) ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2565 จนถึง 31 มกราคม 2567 รวมระยะเวลา 1 ปี 11 เดือน พบคดีหลอกล่อให้รักและโอนเงินออนไลน์นี้มากกว่า 3,323 คดี ทำให้เกิดความเสียหายมากกว่า 1,154 ล้านบาท มูลค่าความเสียหายเฉลี่ยคดีละประมาณ 34,752 บาท ฟิสิกส์อาชญากรรม (Romance scam) นั้น⁴ ไม่ได้เพียงแต่สร้างความเสียหายทางการเงินเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความสัมพันธ์ของเหยื่ออย่างร้ายแรงอีกด้วย เหยื่อที่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงมักต้องเผชิญกับความรู้สึกผิดหวัง ความสูญเสีย และความเจ็บปวดจากการถูกทรยศ หักหลัง ความเชื่อมั่นในความรักและความสัมพันธ์ถูกทำลายลง นำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล เหยื่ออาจไม่กล้าเปิดใจให้กับความสัมพันธ์ครั้งใหม่ ทำให้ชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงานได้รับผลกระทบตามมา นอกจากนี้ ฟิสิกส์อาชญากรรมนั้นยังเป็นภัยคุกคามต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เมื่อความจริงใจถูกบิดเบือนและความรักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหลอกลวง สังคมจะเต็มไปด้วยความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมที่ดีและยั่งยืนในอนาคต⁵

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาจากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ได้บรรยายมาในข้างต้นนั้น ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาการค้นคว้าอิสระที่มีคุณค่าเพียงพอที่จะนำมาศึกษาและวิเคราะห์อยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับการตีความการกระทำที่เป็นอาชญากรรม กรณีฟิสิกส์อาชญากรรม (Romance Scam) ตามกฎหมายไทย เนื่องจากในประเทศไทยนั้นยังไม่มี การจำกัดคำนิยามการกระทำในกรณีดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ และเมื่อการกระทำอาชญากรรมดังกล่าว เริ่มต้นด้วยการหลอกลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้เสียหายหรือผู้ถูกหลอกลวง ความผิดฐานแรกที่เกี่ยวข้องจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ประเทศไทยจึงใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ ซึ่งทำให้ไม่สามารถตีความการกระทำที่เป็นฟิสิกส์อาชญากรรม (Romance Scam) ได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และครอบคลุมถึงการกระทำดังกล่าวได้

ปัญหาที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันอาชญากรรม กรณีฟิสิกส์อาชญากรรม (Romance Scam) การกระทำซึ่งเป็นการหลอกลวงโดยใช้ความรัก ความเชื่อใจเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้เสียหายหรือผู้ถูกหลอกลวง นั้น ในปัจจุบันยังมีเพิ่มมากขึ้นทั้งใน

⁴ ผู้จัดการออนไลน์. 'ดีอี' เตือนคนโสดระวังซ้ำ คดีหลอกล่อให้รักแล้วโอนเงิน โฉก 2 ปีเสียหายเป็นพันล้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2567, <https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9670000013592>.

⁵ ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. โครงการข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมเพื่อป้องกันและปราบปรามฟิสิกส์อาชญากรรม (romance scams) และแนวทางสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562.

ประเทศไทยและทั่วโลก และมีมูลค่าความเสียหายเป็นจำนวนมาก แต่ในประเทศไทยเองนั้นไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันอาชญากรรมดังกล่าว จึงยิ่งทำให้อาชญากร หรือนักต้มตุ๋น อาศัยช่องว่างนั้นในการกระทำความผิดซึ่งส่งผลให้มีการกระทำความผิดในลักษณะนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกรณีการกระทำอาชญากรรม กรณีพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อในประเทศไทยนั้นไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับอาชญากรรมที่เป็นการหลอกลวงโดยใช้ความรัก ความเชื่อใจ เป็นเครื่องมือในการหลอกลวงเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้เสียหายหรือผู้ถูกหลอกลวง ดังนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ประเทศไทยจึงนำกรณีดังกล่าวไปปรับใช้กับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งอาจไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องตรงประเด็น และไม่ครอบคลุมมากนัก โดยอาจมีบทกฎหมายอื่นๆ มาบังคับใช้ด้วยเป็นเฉพาะกรณีไป อย่างเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 หรือบทกฎหมายที่ออกมาใหม่ ซึ่งก็คือ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 หากเป็นการกระทำที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ทุกตัวบทกฎหมายที่กล่าวมา ก็ยังไม่มีตัวบทใดที่กล่าวถึงการกระทำที่เป็นพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) โดยเฉพาะ

ดังนั้น เมื่อได้ทำการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น โดยทำการศึกษาค้นคว้าตัวบทกฎหมายทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ และศึกษาเกี่ยวกับหลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) พบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาชญากรรมในลักษณะพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) นั้น ยังคงมีปัญหาย่อยหลายประการ ผู้ค้นคว้าอิสระจึงมีข้อเสนอแนะ ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความการกระทำที่เป็นอาชญากรรม ในลักษณะพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) เมื่อการตีความการกระทำที่เป็นอาชญากรรมในลักษณะพิศวาสอาชญากรรมมักจะก่อให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ หรือชั้นการพิจารณาคดีในศาลก็ตาม เนื่องจากไม่มีนิยามความหมายที่ระบุไว้ในกฎหมายไทยฉบับใดเลย จึงเห็นควรเพิ่มเติม นิยามคำว่า พิศวาสอาชญากรรม เข้าไปในพระราชกำหนดป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ในมาตรา 3 โดยระบุว่า “พิศวาสอาชญากรรม” หมายความว่า การกระทำโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่น โดยการทำให้หลงเชื่อว่ามีความรักเกิดขึ้น เพื่อกระทำความผิดฐานฉ้อโกง กรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือโดยประการที่น่าจะทำให้บุคคลอื่นเสียหาย โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ

2. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันอาชญากรรม กรณีพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) การสร้างมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันอาชญากรรม กรณีพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) นั้นจะต้องมีการให้ความร่วมมือร่วมกัน จากทั้งทางภาครัฐและเอกชน จึงควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลประเทศต่างๆ โดยอาจทำเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ MOU

ในการส่งข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่างๆเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐาน และสืบค้นข้อมูล อีกทั้งในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีทางอาญาและชดเชยเยียวยาความเสียหายให้กับเหยื่อสามารถทำได้ง่ายขึ้น อีกทั้งต้องมีการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเพื่อให้รู้เท่าทันและไม่ตกเป็นเหยื่อจึงน่าจะเป็นผลดีกว่าการตามดำเนินคดีหลังเกิดความสูญเสียไปแล้วแนวทางในการป้องกันและปราบปรามพิศวาสอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นภัยคุกคามทางเทคโนโลยี ที่เกิดจากบทเรียนของพิศวาสอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ซึ่งทำลายความไว้วางใจของประชาชนในการใช้เทคโนโลยีในมิติต่างๆ ต้องการข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในลักษณะการสร้างความตระหนักรู้ให้กับสังคมดิจิทัล และสามารถนำไปใช้ให้เป็นมาตรการในการป้องกันปราบปรามพิศวาสอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนานโยบายแลกเปลี่ยนกระจายข้อมูลเชิงเฝ้าระวังภัยของภาครัฐ และมาตรการเตือนภัยล่วงหน้าโดยเอกชนผู้ดูแลระบบ อันจะฟื้นฟูความไว้วางใจ โดยอาจเป็นการตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อดูแลในเรื่องอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะ โดยให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะ เพื่อช่วยดูแล และให้ความรู้แก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ หรือมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกรณีการกระทำความผิดอาชญากรรม ในลักษณะพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) เห็นควรออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในลักษณะพิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) ไว้โดยเฉพาะ โดยการเพิ่มเติมตัวบทในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 ให้มีบทบัญญัติว่า ในกรณีความผิดพิศวาสอาชญากรรม หากมีลักษณะของการกระทำความผิดโดยการฉ้อโกง อันเป็นการกระทำที่เป็นการหลอกลวง โดยการใช้ชื่อเท็จหรือแสดงถ้อยคำอื่นใดอันเป็นเท็จ ไม่ว่าจะเป็นฐานะ อาชีพ ความสามารถอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมีการให้ได้รับโทษหนักขึ้น ในวรรคสอง โดยระบุให้ ผู้ซึ่งได้กระทำความผิดที่ระบุไว้ในกรณีดังต่อไปนี้ ต้องรับโทษหนักขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง

(1) การกระทำซึ่งมีการหลอกลวงว่าตนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(2) การกระทำซึ่งกระทำต่อบุคคลที่ผู้ไร้ความสามารถเนื่องจากอายุความเจ็บป่วยทุพพลภาพ หรือมีความบกพร่องทางกายหรือทางจิตหรือเป็นผู้มีครรภ์ ซึ่งเป็นที่เห็น ได้ชัดเจนหรือเป็นที่รู้กันอยู่สำหรับผู้กระทำความผิด

เอกสารอ้างอิง

คณาธิป ทองรวีวงศ์, กฎหมายความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2563).

หน้า 20

ผู้จัดการออนไลน์. 'ดีอี' เตือนคนโสดระวังซ้ำ คดีหลอกให้รักแล้วโอนไวก่ือบ 2 ปีเสียหายเป็นพันล้าน.

สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2567, <https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9670000013592>.

ทศพล วรรณกุลพันธ์. โครงการข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมเพื่อป้องกันและปราบปรามพินาส

อาชญากรรม (romance scams) และแนวทางสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน, สำนักงาน

คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562.